

«بخشنامه»

جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست‌بانک، موسسات اعتباری غیربانکی و بانک مشترک ایران - ونزوئلا ارسال می‌شود

با سلام؛

احتراماً، به پیوست تصویر نامه شماره ۰۲/۸۲۲۹۲ مورخ ۱۴۰۲/۴/۱۱ اداره بررسی‌های بانکداری اسلامی و دبیرخانه شورای فقهی بانک مرکزی با موضوع «ارزیابی چالش‌های فقهی سپرده‌های امتیازی در شبکه بانکی کشور» برای استحضار ایفاد می‌گردد. در این رابطه، شایان ذکر می‌داند:

الف- رویکرد شورای محترم فقهی بانک مرکزی در خصوص سپرده‌پذیری امتیازی که در حال حاضر، به صورت نسبتاً فراگیر در شبکه بانکی کاربرد دارد، تفکیک بین روش‌های مجاز و مشروع سپرده‌پذیری امتیازی از روش‌های غیرمجاز و غیرمشروع است.

ب- اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه امتیازی با میانگین‌گیری، بدین ترتیب که پس از سپرده‌گذاری مشتری و بر اساس میانگین امتیاز وی، مؤسسه اعتباری بدون شرط قبلی نسبت به پرداخت تسهیلات اقدام می‌نماید، خلاف شرع تشخیص داده نشد. نکته کلیدی در این روش آن است که مؤسسه اعتباری نباید هیچ نوع تعهد حقوقی برای پرداخت تسهیلات به مشتری بدهد و این موضوع باید به شیوه مناسب (شفاف‌سازی در متن قرارداد، اطلاع‌رسانی بر روی تارنمای مؤسسه اعتباری، ارسال پیامک و غیره) به اطلاع مشتری رسانده شود.

پ- اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه بدون میانگین‌گیری و به صورت فوری (معمولاً در یک روز) مشروط به سپرده‌گذاری قرض‌الحسنه، خلاف شرع تشخیص داده شد و متضمن شبهه قرض به شرط قرض (زیاده حکمی) که یکی از انواع ربا است، می‌باشد.

ت- کسر نمودن بخشی از تسهیلات تحت عنوان وثیقه نقدی و یا کسر نمودن کارمزد از اصل مبلغ تسهیلات، مجاز نمی‌باشد. چرا که با کسر مبلغی از اصل تسهیلات، قرارداد صرفاً در بخش باقیمانده منعقد می‌گردد و محاسبه سود در بخش کسر شده مجاز نیست.

در پایان، ضمن تأکید بر این که اخذ هرگونه سپرده به عنوان وثیقه نقدی به هر عنوان قبل و یا بعد از اعطای تسهیلات توسط بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی (ابلاغی طی بخشنامه شماره ۰۰/۳۷۵۵۱۷ مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۲۳) ممنوع می‌باشد، خواهشمند است دستور فرمایند، مراتب به واحدهای ذی‌ربط در آن بانک/مؤسسه اعتباری غیربانکی با لحاظ مفاد بخشنامه شماره ۹۶/۱۴۹۱۵۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۶ ابلاغ شده و بر حسن اجرای آن نظارت مقتضی به عمل آید و در صورت وجود هرگونه سؤال و ابهام احتمالی مرتبط با مراتب فوق، موضوع رأساً از اداره بررسی‌های بانکداری اسلامی و دبیرخانه شورای فقهی بانک مرکزی استعلام گردد. ۶۱۰۰۷۵۸/د.د.ظ

مدیریت کل مقررات، مجوزهای بانکی و مبارزه با پولشویی

اداره مطالعات و مقررات بانکی

الهام چیت‌سازان

۳۸۱۶

حمیدرضا غنی‌آبادی

۳۲۱۵-۰۲

جناب آقای دکتر سروش

معاون محترم نظارت بانک مرکزی

سلام علیکم؛

با احترام، به پیوست مصوبه هفتاد و پنجمین جلسه مورخ ۱۴۰۱/۱۱/۱۹ شورای فقهی در رابطه با موضوع «ارزیابی چالش‌های فقهی سپرده‌های امتیازی در شبکه بانکی کشور» به پیوست ایفاد می‌گردد. در حسن اجرای مصوبه مذکور، نکات ذیل شایان توجه است:

الف- همانطور که استحضار دارید سپرده‌پذیری امتیازی به میزان گسترده‌ای در شبکه بانکی کاربرد دارد و عمده تسهیلات پرداخت شده به نحوی مبتنی بر سپرده‌گذاری قبلی مشتری می‌باشد. در این رابطه رویکرد شورای فقهی تفکیک بین روش‌های مجاز و مشروع سپرده‌پذیری امتیازی از روش‌های غیرمجاز و غیرمشروع است.

ب- تسهیلات قرض‌الحسنه امتیازی با میانگین‌گیری بدین ترتیب که پس از سپرده‌گذاری مشتری و بر اساس میانگین امتیاز وی، بانک بدون شرط قبلی نسبت به پرداخت تسهیلات اقدام می‌نماید خلاف شرع تشخیص داده نشد. نکته کلیدی در این روش آن است که بانک نباید هیچ نوع تعهد حقوقی برای پرداخت تسهیلات به مشتری بدهد و این موضوع بایستی به شیوه مناسب (شفاف‌سازی در متن قرارداد، اطلاع‌رسانی بر روی تارنمای بانک، ارسال پیامک و غیره) به اطلاع مشتری رسانده شود.

پ- ارائه تسهیلات قرض‌الحسنه بدون میانگین‌گیری و به صورت فوری (معمولاً در یک روز) مشروط به سپرده‌گذاری قرض‌الحسنه، خلاف شرع تشخیص داده شد و با شبیه قرض به شرط قرض (زیاده حکمی) که یکی از انواع ربا می‌باشد، مواجه می‌گردد.

ت- مشروط نمودن پرداخت تسهیلات غیرقرضی مانند فروش اقساطی یا مرابحه به سپرده‌گذاری و کالتی خلاف شرع تشخیص داده نشد.

ث- کسر نمودن بخش از تسهیلات تحت عنوان وثیقه نقدی و یا کسر نمودن کارمزد از اصل مبلغ تسهیلات ممنوع است. دلیل این موضوع آن است که با کسر مبلغی از اصل تسهیلات، قرارداد صرفاً در بخش باقیمانده منعقد می‌گردد و محاسبه سود در بخش کسر شده مجاز نیست.

در پایان خواهشمند است در صورت صلاحدید دستور فرمایند مصوبه شورای فقهی در قالب یک بخشنامه جدید یا اصلاح بخشنامه‌های قبلی به شیوه مناسب به شبکه بانکی ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت گردد. اطلاع‌رسانی به شورای فقهی در رابطه با شیوه ابلاغ و اجرای مصوبه مذکور مزید امتنان خواهد بود. / ۰۸۳۵۲۲-۶۰

اداره بررسی‌های بانکداری اسلامی

و دبیرخانه شورای فقهی

حسین میثمی

مهدی کاظمیان

۹۶۱۷-۰۱

۹۶۱۶

گزارش دبیرخانه شورای فقهی با موضوع: «ارزیابی چالش‌های فقهی سپرده‌های امتیازی در شبکه بانکی کشور» در هفتاد و پنجمین جلسه مورخ ۱۴۰۱/۱۱/۱۹ شورای فقهی مطرح و به شرح ذیل جمع‌بندی گردید:

الف- ارائه تسهیلات قرض الحسنه امتیازی با میانگین‌گیری به این صورت که مشتری ابتدا برای مدتی سپرده‌گذاری کند و سپس بر اساس امتیازاتی که بدست آورده، بدون شرط قبلی نسبت به دریافت تسهیلات قرض الحسنه اقدام ورزد خلاف شرع تشخیص داده نشد. در این روش بانک هیچ نوع تعهد حقوقی در زمینه اعطای تسهیلات به مشتری ارائه نمی‌دهد و لازم است این موضوع به شیوه مناسب به اطلاع سپرده‌گذاران رسانده شود.

ب- ارائه تسهیلات قرض الحسنه بدون میانگین‌گیری و به صورت فوری، مشروط به سپرده‌گذاری قرض الحسنه، ممنوع است.

پ- مشروط نمودن پرداخت تسهیلات غیرقرضی (مثلا فروش اقساطی یا مرابحه) به سپرده‌گذاری و کالتی، خلاف شرع تشخیص داده نشد.

ت- کسر نمودن بخشی از تسهیلات تحت عنوان وثیقه نقدی یا کسر نمودن کارمزد از مبلغ کل تسهیلات ممنوع است.

آیت الله دکتر غلامرضا مصباحی مقدم

آیت الله محمدسعید واعظی
۱۴۰۲/۱۱/۱۹

آیت الله دکتر حسن آقا نظری شاهرودی

حجت الاسلام والمسلمین دکتر مجید رضایی

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدحسین حسین زاده بحرینی

دکتر محمد رضا فرزین

دکتر اصغر ابوالحسنی هستیانی

دکتر ابوذر سروش

دکتر حسین فهیمی

دکتر علی خورسندیان